

Excavacions al palau dels Sant Joan de Cinctorres (Els Ports): els nivells protohistòrics

Empar Barrachina Ibáñez*

Resumen

Presentamos brevemente los resultados de las excavaciones realizadas en el Palau dels Sant Joan, en la localidad de Cinctorres, donde contra todo pronostico localizamos niveles protohistóricos.

Resum

Presentem breument els resultats de les excavacions realitzades en el Palau dels Sant Joan, en la localitat de Cinctorres, on contra tot pronòstic localitzàrem nivells protohistòrics.

La població de Cinctorres es situa a la vessant d'un turó suau junt a un dels barrancs tributaris de la rambla Celumbres, que a pocs quilometres, en arribar a la població de Forcall, alimenta al riu Bergantes. Pertany a la comarca dels Ports, al nord-est de la província de Castelló, en la confluència de Catalunya, l'Aragó i València, sent físicament el punt d'enllaç entre la serra Costero-Catalana i el sistema Ibèric.

El Palau dels Sant Joan es l'edifici més notable de Cinctorres, sent propietat de la Diputació de Castelló des de l'any 1966. El seu estat de conservació precari en nombrosos punts de l'estructura, causat per un sostre amb filtracions d'aigua i les escorreries, va fer necessària una intervenció de sanejament amb la finalitat de rehabilitar el Palau, i donar-li un nou ús. Abans de començar els treballs en la planta baixa, el Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques de la Diputació de Castelló va dur a terme dues intervencions arqueològiques a petició dels arquitectes, una al any 2002 en l'entrada, el semisoterrani i el corral, amb un total de cinc

cales. La segona campanya es realitzà a l'any 2004, i els treballs es centraren en el patí de l'edifici, amb dues cales. Les excavacions mostraren que una part de l'estructura s'assentava damunt de bancs de roca, i un altra damunt d'argiles, sense fonamentació.

De les set cales realitzades, tres aportaren materials protohistòrics. La primera es situà en el semisoterrani, cala 4000: la unitat estratigràfica 4007 dona un interessant conjunt de materials ibèrics que es resumeixen en setanta-dos fragments atípics amb la pasta i superfície taronja, només un amb una franja pintada en roig; un fragment de superfície beige; i dos fragments de gris ibèrica, un d'ells amb franja pintada en roig. A més d'un fragment sense forma negra; tres fragments de ceràmica a mà; 140 grams d'escòria de ferro; i de 250 grams de nòduls d'argila possiblement relacionats amb restes constructius. Junt amb els fragments sense forma també es localitzaren una vora de tenalla; un altra de lebes; un caliciforme; un de patera o plat de vora reentrant,

* Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques. Diputació de Castelló. Complex Penyeta Roja, apartat 316. 12080- Castelló de la Plana. <arqueologia@dipc.as.es>

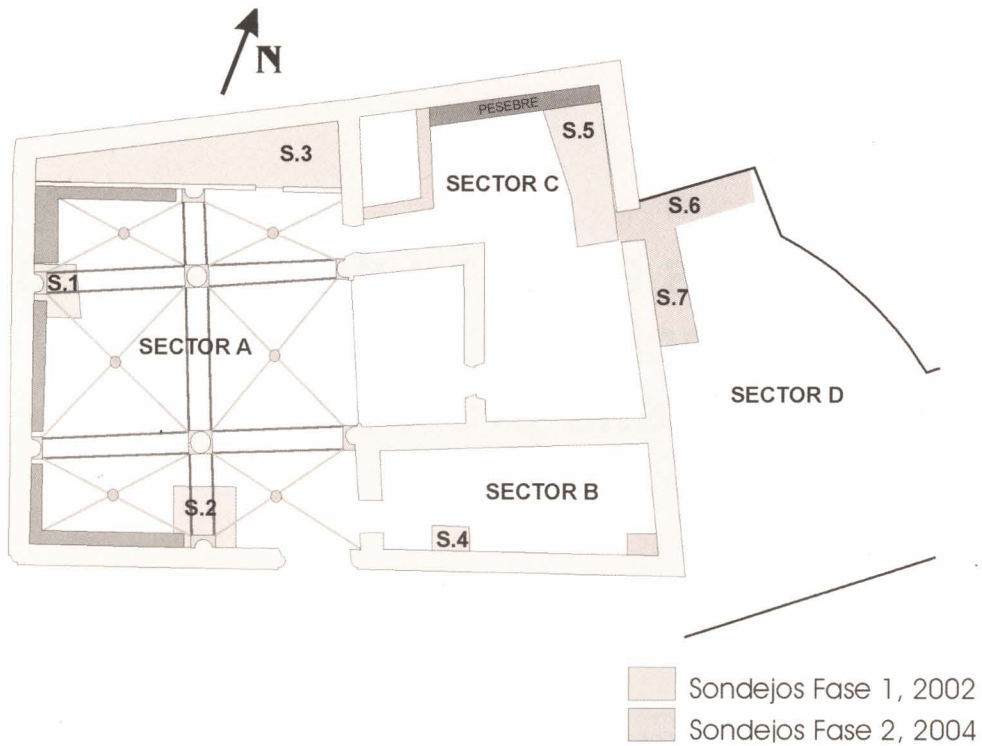

Figura 1. Plànol de la planta baixa del palau dels Sant Joan amb la ubicació de les cales.

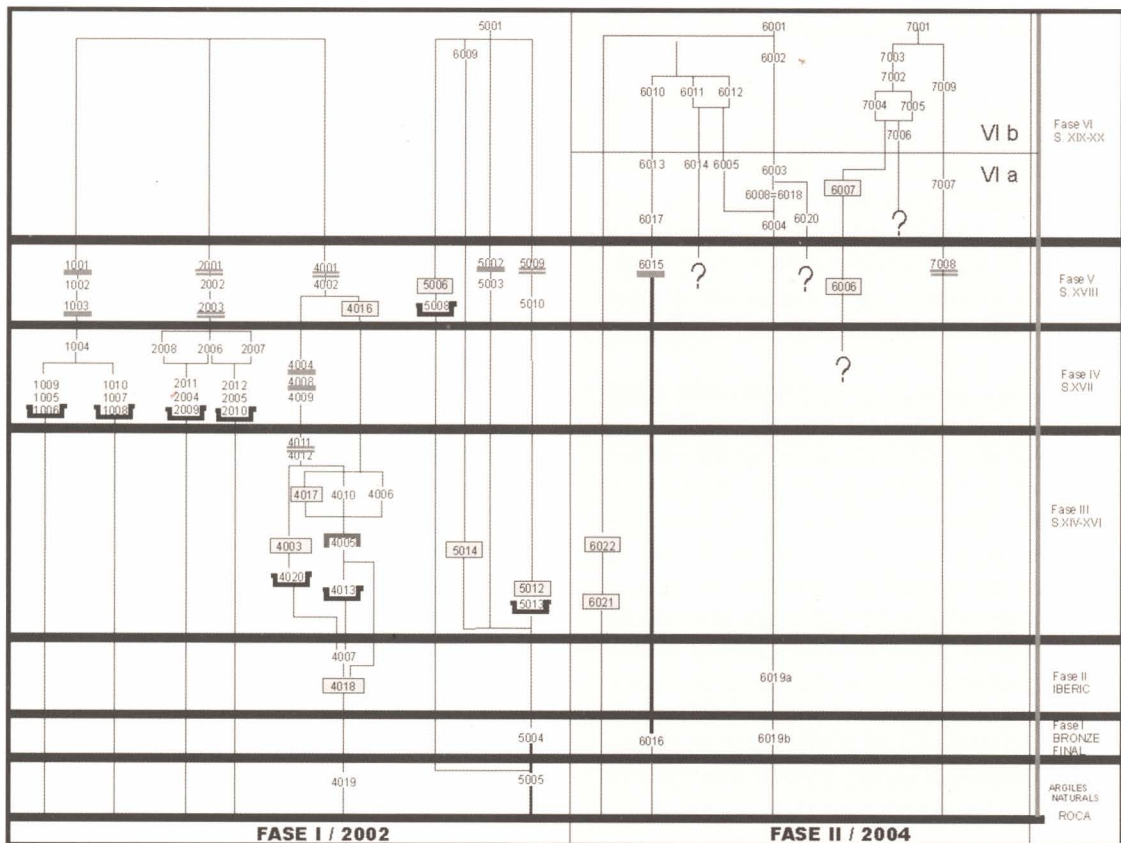

Figura 2. Diagrama general de la seqüència, amb l'integració de les dues fases de excavació.

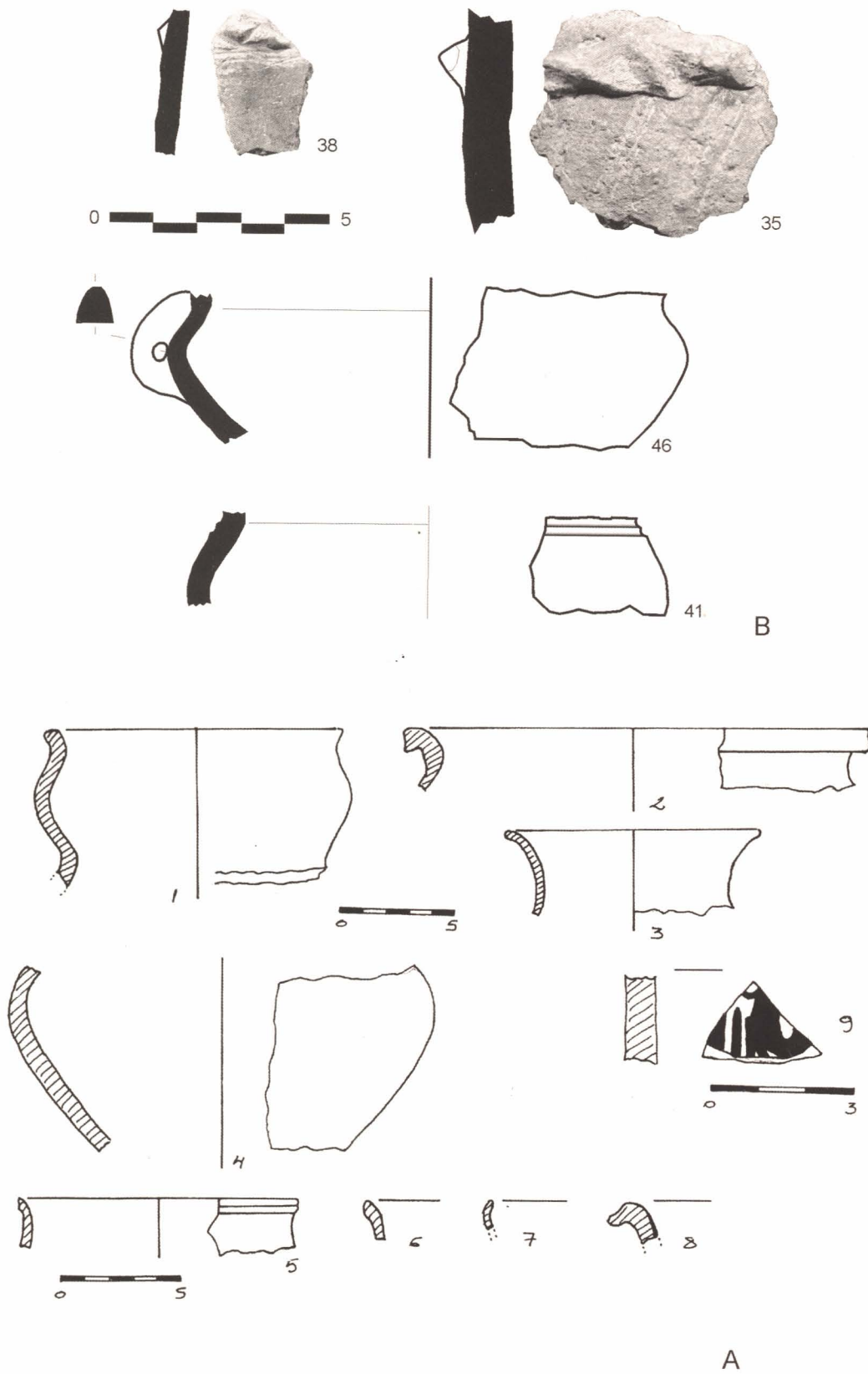

Figura 3. A.- Material més representatiu de la unitat 4007, ibèric; B.- Material més representatiu de la unitat 6019, bronze final.

així com una vora molt completa de forma globular que donaria pas a la resta del cos.

Els materials aparegueren molt fragmentats en una terra de matriu argilosa de color marro terrós gris, amb argiles en nòduls de color roig, verd i/o gris, humida i sense activitat biològica, encaixats entre un banc de roca i el mur perimetral del Palau, per lo que presumim que continuaria pel carrer Soldevila.

La segona és la cala 5000 en el corral: en ella la unitat 5004 aporta un interessant grup de materials que pertanyen al bronze final – ferro antic. La majoria del conjunt són fragments sense forma, per un costat sis fragments de pasta i superfície grollera que peguen entre ells, i sis més de bona qualitat, brunyits que no es relacionen. Els fragments amb forma són una vora exvasada, brunyida; un fragment de cos amb un cordó aplicat i digitat; i set fragments d'un coll que pertany a un contenidor de grans dimensions. També es documentaren una ascla amb un poc de còrtex i un denticulat. Tot junt en un estrat amb abundants carbons, enderrocs i possibles restes de fusta, sobre les argiles naturals. El que ens fa pensar en un fons de cabana, ja que la morfologia d'aquest estrat mostra una forma corba ben diferenciada de les argiles naturals. Aquests nivell continuava per baix de la paret mitgera amb la casa del veí, que a més a més és un forn medieval.

Finalment, en l'excavació duta a terme en febrer de 2004 al pati, en la cala 6000, encara que molt afectat per les construccions posteriors, trobarem la continuació de la unitat 5004, novament amb materials del bronze final (unitat 6019 b), i per damunt (unitat 6019 a) barrejats amb materials ibèrics i moderns. En aquest cas destaquen dos fragments sense vora i amb superfície brunyida, un d'ells un recipient tancat amb decoracions acanalaades (Fig. 3, 41); i l'altre obert i amb una nansa (Fig. 3, 46); a més de dos fragments de cos amb cordons aplicats, confirmant l'adscripció inicial al bronze final – ferro antic.

Encara que l'inici de l'ocupació d'aquest indret tal vegada poguera ser anterior, ja que a la població i als camps que la rodegen es trobaren materials des del neolític (Guardiola, Guardiola, 2004, 14). En aquest sentit, la solana de Cincorres es troba molt a prop de la vega del Moll, en terrenys de la formació geològica Morella, on es concentra una nombrosa

quantitat de jaciments, amb cronologies que abracen des del neolític mig i final, bronze final - preibèric, ibèric i romà (Pérez, 2002).

El patró que segueixen els assentaments protohistòrics, datats entre el segle VIII i el V aC, inclou jaciments menuts en pla relacionats amb altres de tipus defensiu, situats en zones altes. En la solana de Cincorres se n'han trobat tres en pla (barranc de les Granjes, Mas Roig i els Rajolars III), als que hi ha que afegir el Palau dels Sant Joan; i un en alt, fortificat, el puntal de l'Espigolar, amb la finalitat de controlar els llocs en pla sense defenses (Guardiola, –).

No més afegir que l'escassa quantitat de troballes i l'estat alterat dels nivells protohistòrics, poc aporten de nou al coneixement d'aquesta etapa als Ports. Encara que posen de manifest la importància de l'àrea al voltant dels segles IX-VIII aC, fent-se necessari un estudi ampli que caracteritzi la protohistòria de la comarca que serveix d'unió i pas entre entitats culturals ben definides des de l'inici del I mil·lenni.

BIBLIOGRAFIA

- ANDRÉS, J. (1994): *Aportaciones a la arqueología de Els Ports. Hallazgos y yacimientos arqueológicos inéditos del termino municipal de Morella*. Archivó de Prehistoria Levantina, XXI, pp. 155-186. Valencia.
- ANDRÉS, J. (2000): *El Bronze Final – Ferro I a la comarca dels Ports*. Actes de la XL Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos (Morella, 1996), I, pp. 39-58. Castelló de la Plana.
- GUARDIOLA, M. (1999): *Introducció a la prehistòria del terme de Cincorres*. Cincorres, I, pp. 83-100. Cincorres Club. Tortosa.
- GUARDIOLA, M. (–): *La Formació Morella: Un patró per l'assentament prehistòric*.
- GUARDIOLA, M., GUARDIOLA, F. (2004): *Més que cinc torres. Projecte d'investigació del Museu de Cincorres*. Revista d'informació Municipal, hivern 2004. Cincorres.
- PÉREZ, R. (2002): *El poblamiento en la Vega del Moll. Una Aproximación desde la Arqueología del Paisaje*. 165 pp. (Trabajo de investigación. Universidad de Valencia).